

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ	Gymnázium, Ul.1.mája 905, Púchov
4. Názov projektu	Dosiahni vyššie
5. Kód projektu ITMS2014+	312011X642
6. Názov pedagogického klubu	Pedagogický klub humanitných predmetov
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	Mgr. Juraj Jankech, PhD.
8. Školský polrok	1.polrok 2022/2023
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	www.gymnazium-pu.sk

10.

Úvod:Stručná anotácia

Všetky stretnutia Pedagogického klubu humanitných predmetov v 1. polroku školského roka 2022/2023 korešpondovali s aktuálnou situáciou, rozliehajúcou sa v každodennosti slovenského školstva.

Cieľom prvého pracovného stretnutia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov v školskom roku 2022/2023 bola téma s názvom Gamifikácia vo vzdelávaní a práca s príručkami IPAO.

Po úvodnom privítaní členov klubunasledovalo zadefinovanie cieľov aktuálneho stretnutia. V rámci aktívneho pristupovania k napĺňaniu stanov Pedagogického klubu humanitných predmetov a zároveň i k intenciám obsahovo-tematickej náplne 1. klubového stretnutia 15.11.2022 pristúpili členovia zoskupenia k ozrejmieniu pojmov gamifikácia a aktívne občianstvo. Diskutovalo sa o eventuálnych návrhoch konkrétnych vyučovacích hodín s využitím hier a príručiek z projektu „Školy, ktoré menia svet“, do ktorého je zapojené aj Gymnázium Púchov. V mantineloch púchovskej gymnaziálnej pôdy je koordinátorkou tohto celoslovenského projektu členka Pedagogického klubu humanitných predmetov Mgr. Veronika Hanáková, ktorá zvyšné klubové osadenstvo oboznámila

o zmysle, aktivitách a úlohách uvedeného projektu.

Vymieňanie si poznatkovv kontexte hlavnej témy dnešného klubového stretnutia splnilo svoj edukatívno-kolektívno-obohacujúci rozmer. Vzájomná interakcia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov priniesla rozšírenie si obzorov v oblasti pracovnej náplne kontextuálnychmedzipredmetových vzťahov projektu „Školy, ktoré menia svet.“ Na základe vypočutého a prediskutovaného sa členovia Pedagogického klubu humanitných predmetov dohodli na nuansách nadchádzajúcej spolupráce v otázkach realizovania vyššie enumerovanej projektovej výzvy, ktorá bude priebežne prebiehať počas celého školského roka 2022/2023.

Cieľom druhého pracovného stretnutia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov v školskom roku 2022/2023 bola Psychohygiena.

Vzájomná interakcia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov priniesla príjemne strávený spoločný čas, pod odbornou kuratelou školskej psychologičky Mgr. Mirky Timkovej. Tá si pre členské zoskupenie Pedagogického klubu humanitných predmetov pripravila zaujímavé a uvoľňujúce individuálne, ale i skupinové, aktivity, ktoré boli zamerané na oddych, relax a odbúranie stresu z nadmernej pracovnej záťaže prebiehajúceho školského roka 2022/2023. Všetci členovia predmetného klubu sa zhodli na tom, že spoluprácu s vyššie uvedenou psychologičkou ešte určite nadviažu aj v novom kalendárnom roku 2023.

Po úvodnom privítaní členov klubunasledovalo zadefinovanie cieľov aktuálneho stretnutia. V rámci aktívneho pristupovania k napĺňaniu stanov Pedagogického klubu humanitných predmetov a zároveň i k intenciám obsahovo-tematickej náplne 2. klubového stretnutia 22.11.2022 pristúpili členovia zoskupenia k relaxačným cvičeniam, ktoré si pre nich pripravila školská psychologička Mgr. Mirka Timková.

Cieľom tretieho pracovného stretnutia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov v školskom roku 2022/2023 bola Interdisciplinarita humanitných predmetov.

Po úvodnom privítaní členov klubu nasledovalo zadefinovanie cieľov aktuálneho stretnutia. V rámci aktívneho pristupovania k napĺňaniu stanov Pedagogického klubu humanitných predmetov a zároveň i k intenciám obsahovo-tematickej náplne 3. klubového stretnutia 13.12.2022 pristúpili členovia zoskupenia k realizácii Dňa otvorených dverí Gymnázia Púchov.

Vzájomná interakcia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov priniesla dôslednú prípravu a realizácia Dňa otvorených dverí Gymnázia Púchov. Na základe

skúseností z predchádzajúceho školského roka 2022/2023 bol tohtoročný Deň otvorených dverí úspešný v predmetoch dejepis aj občianska výchova v takej miere, že členovia klubu sa rozhodli zrealizovaný koncept uchovať aj pre ďalšie školské roky.

Cieľom štvrtého pracovného stretnutia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov v školskom roku 2022/2023 bola téma s názvom Triednický projekt „Kto som“/Psychohygienu 2.

Po úvodnom privítaní členov klubunasledovalo zadefinovanie cieľov aktuálneho stretnutia. V rámci aktívneho pristupovania k napĺňaniu stanov Pedagogického klubu humanitných predmetov a zároveň i k intenciám obsahovo-tematickej náplne 4. klubového stretnutia školského roka 2022/2023 dňa 17.1.2023 pristúpili členovia zoskupenia k vytváraniu materiálov vhodných pre potreby realizácie triednických hodín na pôde Gymnázia Púchov.

Spolupráca pedagogických pracovníkov z rôznych odvetví humanitno-predmetovej scény naplnila požadovaný zámer, ktorým bolo pripravenie materiálov vhodných pre potreby realizácie triednických hodín pre úroveň prvého a druhého ročníka štvorročného gymnaziálneho štúdia. Vzájomná interakcia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov priniesla efektívne strávený čas, pod odbornou kuratelou školskej psychologičky Mgr. Mirky Timkovej. Tá pre členské zoskupenie Pedagogického klubu humanitných predmetov navyše zrealizovala i prednášku na tému „Stres“, ktorá kontextovo doplnila prácu pedagógov na prípravách triednických dokumentov psychologického zamerania. Všetci členovia predmetného klubu sa na základe toho zhodli na tom, že spoluprácu s vyššie uvedenou psychologičkou ešte určite neraz využijú aj v novom kalendárnom roku 2023.

Cieľom piateho pracovného stretnutia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov v školskom roku 2022/2023 bola Príprava prezentácie aktivít členov a predmetov PKHP (Bilancia „Dňa otvorených dverí Gymnázia Púchov“)

Po úvodnom privítaní členov klubunasledovalo zadefinovanie cieľov aktuálneho stretnutia. V rámci aktívneho pristupovania k napĺňaniu stanov Pedagogického klubu humanitných predmetov a zároveň i k intenciám obsahovo-tematickej náplne 5. klubového stretnutia dňa 31.1.2023 pristúpili členovia zoskupenia k príprave aktivít pre uchádzačov o štúdium na osemročnom gymnázium Púchov, ktorí zavítajú na pôdu školy v rámci Dňa otvorených dverí 7. februára 2023.

Vymieňanie si poznatkovv kontexte hlavnej témy dnešného klubového stretnutia splnilo svoj edukatívno-kolektívno-obohacujúci rozmer. Vzájomná interakcia členov

Pedagogického klubu humanitných predmetov priniesla prípravu aktivít vhodných pre nadchádzajúci februárový Deň otvorených dverí.

Kľúčové slová

Školy ktoré menia svet, Psychohygienu, Interdisciplinarita humanitných predmetov, Triednický projekt „Kto som“, Deň otvorených dverí,

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu

Pedagogický klub humanitných predmetov zahájil svoju činnosť v období nerušeného prezenčného vzdelávania, ktoré sa však stále vyznačovalo (a naďalej vyznačuje) súborom špecifických požiadaviek pri zabezpečovaní chodu edukačného procesu na všetkých úrovniach slovenského školstva. Aj na základe týchto okolností sme naše klubové aktivity orientovali na témy, ktoré naďalej korelovali s potrebami aktuálnych pedagogických výziev.

V nami predkladanom písomnom výstupe Pedagogického klubu humanitných predmetov, sa nachádza stručné zhrnutie polročnej práce jeho existencie v aktuálne prebiehajúcom školskom roku 2022/2023.

Jadro: Popis témy/problém

Počas celého obdobia 1. polroka školského roka 2022/2023 bola prioritou klubovej činnosti vzájomná interakcia členov, postavená na princípoch výmeny súboru odborných skúseností (tzv. best practices) prameniacych z vlastnej pedagogickej činnosti. Jej cieľom bolo prehĺbenie doterajšej pedagogickej empirie a konkrétnych zručností na poli výučby predmetov humanitného charakteru. Do tohto rámca spadala i snaha prekonzultovať počas jednotlivých zasadaní klubu niektoré z problematík, vhodných na osobný rozvoj pedagógov a študentov.

Kontext všeobecného spoločenského vývoja nastolil nutnosť riešenia problémov každodenného vyučovacieho procesu v intenciách aktuálnej situácie v slovenskom/európskom školstve.

Klubová pôda poskytovala priestor aj na tvorivé aktivity. Zamerané boli výchovno-vzdelávacím smerom – k demaskovaniu a kolektívnemu podchyteniu niektorých aspektov edukačného procesu (s prihliadnutím na identifikáciu osvedčených pedagogických skúseností, sledujúc tým zvýšenie ich efektivity v praxi). Realizovali sa prevažne formou dotazníkov, v ktorých frekventanti klubu písomne demonštrovali prvky vlastnej osvedčenej pedagogickej empirie.

Záver:

Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

Vymieňanie si poznatkov prostredníctvom teoretickej i praktickej kooperácií v kontexte rôznorodých tém pravidelných klubových stretnutí, v celom rozsahu 1. polroka školského roka 2022/2023 splnilo svoj edukatívno-kolektívno-obohacujúci rozmer.

Vzájomná interakcia členov Pedagogického klubu humanitných predmetov pre každého zainteresovaného pedagóga znamenala rozšírenie obzorov v otázkach efektívneho i efektného pristupovania k vyučovaciemu procesu, pozostávajúceho z rôznych problematík.

DOTAZNÍK VÝKONOVEJ MOTIVÁCIE ŽIAKA

Dátum:

Meno žiaka:

Trieda:

1. Aby som bol vynikajúcim žiakom, stojím o to:

- a) veľmi
- b) dosť
- c) stredne
- d) veľmi nie
- e) vôbec nie

2. Dobré známky pre mňa majú:

- a) veľmi vysokú hodnotu
- b) vysokú hodnotu
- c) niekedy majú, niekedy nemajú vysokú hodnotu
- d) nemajú vysokú hodnotu
- e) majú veľmi malú hodnotu

3. Pri učení sa mi darí sústrediť:

- a) takmer vždy
- b) často
- c) niekedy
- d) väčšinou nie
- e) takmer nikdy

4. Pri učení som:

- a) veľmi pozorný
- b) dosť pozorný
- c) stredne pozorný
- d) málo pozorný
- e) vôbec nie som pozorný

5. V škole sa hlásim:

- a) vždy, keď je to možné
- b) často
- c) niekedy
- d) málokedy
- e) takmer nikdy

6. Keby som si mohol vybrať, chcel by som byť známovaný:

- a) zo všetkých predmetov
- b) z väčšiny predmetov
- c) len z niektorých predmetov
- d) len z jedného alebo dvoch predmetov
- e) zo žiadneho predmetu

7. Keď mám pred vysvedčením nerozhodnú známku, prihlásim sa, aby som bol vyskúšaný:

- a) takmer vždy
- b) väčšinou
- c) niekedy
- d) málokedy
- e) takmer nikdy

8. Keď mám byť skúšaný, mám strach:

- a) takmer vždy
- b) dosť často
- c) niekedy
- d) málokedy
- e) takmer nikdy

9. Ak mám byť úprimný školy sa:

- a) veľmi bojím
- b) dosť bojím
- c) trochu bojím
- d) ani nebojím
- e) vôbec nebojím

10. Keď máme písať nejakú písomnú prácu:

- a) skoro vždy nemám chuť ísť do školy
- b) často nemám chuť ísť do školy
- c) niekedy nemám chuť ísť do školy
- d) ani mi to nevadí
- e) vôbec mi to nevadí

11. Keď som skúšaný a skoro nič neviem:

- a) mám vždy pocit zobrať sa a odísť

- b) mám často pocit zobrať sa a odísť
- c) mám niekedy ten pocit
- d) väčšinou nemávam takéto pocity
- e) skoro nikdy nemávam takéto pocity

12. Keď ráno idem do školy, mám strach, ako to zase dopadne:

- a) takmer vždy
- b) často
- c) niekedy
- d) málokedy
- e) takmer nikdy

13. Zlých známok sa obávam:

- a) veľmi
- b) dosť
- c) niekedy áno, niekedy nie
- d) málo
- e) vôbec

14. Keď v škole píšeme písomnú prácu, počítam radšej s tým, že dostanem horšiu známku:

- a) takmer vždy
- b) často
- c) niekedy
- d) málokedy
- e) takmer nikdy

15. Napíšte svoj vlastný názor, prečo ste v Gymnáziu Púchov (v triede II.B) spokojný/spokojná:

16. Napíšte svoj vlastný názor, prečo ste v Gymnáziu Púchov (v triede II.B) nespokojný/nespokojná:

Motivačný dotazník

Ako iste sám dobre vieš, sú veľké rozdiely medzi žiakmi v tom, prečo sa v škole snažia. Existujú dokonca rôzne dôvody, prečo sú žiaci snaživí v rôznych predmetoch.

Dotazník, ktorý máš pred sebou, sa pýta práve na tieto dôvody. Nezáleží v ňom na tom, ako veľmi a ako často sa snažíš, ale na tom, prečo sa snažíš niečo naučiť. Otázky obsahujú najbežnejšie dôvody, pre ktoré sa žiaci učia. Tvojou úlohou bude vybrať vždy z dvoch dôvodov ten, ktorý pre teba viac platí.

V dotazníku nie sú dobré a zlé dôvody, všetky sa môžu u žiakov vyskytovať a pomáhajú im v učení. Odpovedaj preto tak, ako ťa napadne hneď po prečítaní dvojice odpovedí, ktoré sú vedľa seba. Vybranú odpoveď označ krížikom podľa toho, čo pre teba viac platí.

Keď sa v škole snažím, je to preto, že:

I chcem, aby ku mne mal učiteľ dobrý vzťah	IIto, čo sa učím, ma zaujíma
V chcem byť lepší ako ostatní spolužiaci	VI mám dobrý pocit, keď sa niečo dobre naučím
IIto, čo sa učím, ma zaujíma	IV obávam sa, že nebudem nič vedieť
III viem, že učenie je moja povinnosť	VI mám dobrý pocit, keď sa niečo dobre naučím
VI mám dobrý pocit, keď sa niečo dobre naučím	I chcem, aby ku mne mal učiteľ dobrý vzťah
IV obávam sa, že nebudem nič vedieť	V chcem byť lepší ako ostatní spolužiaci
VI mám dobrý pocit, keď sa niečo dobre naučím	IIto, čo sa učím, ma zaujíma
I chcem, aby ku mne mal učiteľ dobrý vzťah	III viem, že učenie je moja povinnosť
III viem, že učenie je moja povinnosť	IV obávam sa, že nebudem nič vedieť
IV obávam sa, že nebudem nič vedieť	I chcem, aby ku mne mal učiteľ dobrý vzťah
IIto, čo sa učím, ma zaujíma	III viem, že učenie je moja povinnosť
V chcem byť lepší ako ostatní spolužiaci	IIto, čo sa učím, ma zaujíma
III viem, že učenie je moja povinnosť	V chcem byť lepší ako ostatní spolužiaci
IV obávam sa, že nebudem nič vedieť	VI mám dobrý pocit, keď sa niečo dobre naučím
I chcem, aby ku mne mal učiteľ dobrý vzťah	V chcem byť lepší ako ostatní spolužiaci

Napíš iné dôvody:

V dotazníku v podstate žiaci odpovedajú na otázky, prečo sa v škole snažia:

- I. chcem, aby mal učiteľ ku mne dobrý vzťah
- II. to, čo sa učím, ma zaujíma
- III. viem, že učenie je moja povinnosť
- IV. obávam sa, že nebudem nič vedieť
- V. chcem byť lepší ako ostatní spolužiaci
- VI. mám dobrý pocit, keď sa niečo dobre naučím

Zistenie frekvencií výskytu jednotlivých odpovedí učiteľovi naznačuje prevažujúci smer jeho motivačného pôsobenia:

- I. = pozitívna sociálna motivácia
- II. = poznávací motivácia
- III. = morálna motivácia, pocit povinnosti
- IV. = obava z následkov
- V. = túžba po vyniknutí a prestíži
- VI. = dobrý pocit z dobrého výkonu

Z výsledkov učiteľ zistí, kde sú rezervy v jeho motivačnom pôsobení a kde silné stránky.

PEDAGOGICKÝ KLUB HUMANITNÝCH PREDMETOV 2022/2023

DOTAZNÍK

„DEŇ OTVORENÝCH DVERÍ“

MENO:

INŠTITÚCIA:

DÁTUM:

1. Na stupnici od 1 (najhoršie) po 10 (najlepšie) ohodnoťte svoje doterajšie skúsenosti s „Dňom otvorených dverí“ Gymnázia Púchov: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
2. Na stupnici od 1 (najhoršie) po 10 (najlepšie) ohodnoťte svoje doterajšie skúsenosti s „Dňom otvorených dverí“ na vašich predošlých pracoviskách: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
3. V čom vidíte hlavný zmysel „Dňa otvorených dverí“ v školskom roku 2022/2023?

4. Čo považujete za najväčšie úskalia realizácie „Dňom otvorených dverí“ v školskom roku 2022/2023?
5. Ktoré pracovné postupy sa vám doteraz najviac osvedčili pri realizácii „Dňa otvorených dverí“. Stručne ichuved'te ako príklady dobrej praxe:
6. Ktoré faktory považujete za najdôležitejšiu súčasť „Dňa otvorených dverí“?
7. S akým najčastejším nedostatkom (prípade konkrétnou chybou), sa stretávate v rámci akcií typu „Deň otvorených dverí“?
8. Považujete za dôležitejší „Deň otvorených dverí“ pre „veľké“ alebo pre „malé“ gymnázium?
9. Stretli ste sa niekedy v rámci spätnej väzby týkajúcej sa „Dňa otvorených dverí“ s negatívnymi reakciami na jeho priebeh?

10. V troch bodov uveďte stručný náčrt eventuálnych aktivít vhodných pre „Deň otvorených dverí“ pre „malé“ gymnázium, ktoré by sa dali zrealizovať v rámci prezentovania vášho vyučovacieho predmetu:

Predseda Pedagogického klubu humanitných predmetov v 1. polroku školského roka publikoval svoj popularizačno-náučný článok v celoslovenskom týždenníku Téma, ktorý bol následne využitý ako učebný materiál pre študentov 3. ročníka gymnaziálneho štúdia v Púchove:

MUŽ, KTORÝ ZJEDOL ZOO

Mgr. Juraj Jankech, PhD.

(*1989, Považská Bystrica) Absolvent odboru História na Katedre histórie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, na ktorej v rokoch 2013 – 2016 pôsobil ako interný doktorand. Objektom jeho záujmu sú svetové dejiny druhej polovice 19. a 20. storočia a povojnové dejiny Slovenska s užším zameraním na regionálnu históriu Horného i Stredného Považia, resp. na osudy slovenskej židovskej menšiny v období rokov 1945 – 1948. V súčasnosti pôsobí ako učiteľ dejepisu na Gymnáziu v Púchove.

Často sa hovorí, že život je autorom ešte neuveriteľnejších príbehov, než aké nájdeme v románoch. Ich protagonistami sú neraz veľmi bizarne žijúci excentrici, ktorých existenciu by sme našli v každej dobe. Životné peripetie a výstrelky netuctových ľudí sú senzačné a poburujúce nielen v súčasnosti, keď sa konformita považuje za jeden z najdôležitejších spoločenských poriadkov, ale potenciál šokovať verejnosť mali aj v minulosti. Na paletu kuriózných postáv vedy 19. storočia neodmysliteľne patrí britský lekár a prírodovedec Frank Buckland, ktorý napájal svoje domáce opice pivom i vínom a jeho šíalenému apetítu podľahla takmer celá ZOO.

Svoje podivné kulinárske chute Frank Buckland zdedil po svojom otcovi – doktorovi Williamovi Bucklandovi – dekanovi vo Westminsteri a zakladateľovi modernej geológie. Ten svojho času údajne skonzumoval časť zabalzamovaného srdca Ľudovíta XIV., svetoznámeho francúzskeho absolutistického „Kráľa slnka.“ Napriek tomu tvrdil, že najnechutnejšie potraviny, aké kedy jedol, boli krt a dusené muchy – mäsiarky. Okrídlenú frázu o tom, že jablko nepadá ďaleko od stromu v nasledujúcich rokoch s veľkým nadšením

potvrdoval jeho syn Frank.

Detstvo a pečené pštrosy

Francis Trevelyan Buckland sa narodil 17. decembra 1826 vo veľkom dome na nádvorí oxfordského kostola, v ktorom jeho otec pôsobil ako kanonik. Zvieratá boli súčasťou jeho života odjakživa. Prvých dvadsať rokov strávil v okázalom dome, ktorý bol plný živočíchov – živých aj mŕtvych. Nikdy sa tam nenudil. Väčšina tvorov pobehovala kde chcela a keďže Bucklandovci si hady a žaby chovali v sklenených fľašiach v jedálni, návštevníci ich domácnosti museli byť pripravení na to, že dostanú zjesť pomerne zvláštne jedlá. Nebývalo žiadnou výnimkou, ak sa na tanieri objavil aligátor alebo ak sa v rámci predjedla podávala myš na hrianke, za ktorou ako tromf večerného gurmánskeho predstavenia nasledoval pečený pštros. Práve týmto nelietavým vtákom bol svojho času u Bucklandovcov pohostený aj slávny britský anatóm Richard Owen s manželkou.

Keď mal malý Frank ledva tri roky, otec ho zaviedol do veľkého parku vo Windsore. Malý chlapec sa vraj vôbec nezľakol, keď ho kengury, ktoré naháňal, zrazili na zem. Štvorročný Frank dostal od svojej matky malý prírodovedný kabinet, ktorý od toho momentu používal celý život a v ktorom skladoval svoje vypitvané a vypchaté zvieratá. Vzal si ho so sebou aj keď sa odsťahoval na súkromnú školu vo WinchesterCollege.

Frank Buckland sa rozhodol stať lekárom a v roku 1847 sa zapísal ako študent v Nemocnici svätého Juraja v Londýne. Bolo to obdobie, v ktorom ešte absolútne nikto nič nevedel o sterilnom prostredí a časy, keď chirurgovia operovali v akomkoľvek starom odeve, pričom na podväzovanie tepien si nosili črievka. Utrpenie pacientov bolo desivé, ale Bucklanda povzbudzovalo k najlepším výkonom. Vďaka svojej láskavosti a humoru bol veľmi obľúbeným najmä medzi najchudobnejšími pacientmi.

Počas tamojších štúdií často zaháňal hlad veveričím nákyptom alebo myšami v cestíčku. Obklopoval sa však aj živými organizmami. O izbu sa delil s kaňou, sovou, mývalom, kavkou a strakou. V Oxforde mával dokonca plné vrecká slepúchov, ktoré zbieral v machu. Mali originálny zvyk: vždy, keď sa s niekým príliš dlho rozprával, vystrkovali mu z vrecka hlavy. Okrem toho sa o svoj životný priestor ešte veľmi rád delil aj s holubmi a chameleónom. Tieto zvyky si uchoval aj do ďalších rokov po škole.

Keď sa jeho otec stal dekanom vo Westminsteri vrátil sa Frank domov. Jedného dňa prišiel na obed k Bucklandovcom očný lekár kráľovnej Viktórie, pán WhiteCooper. Po portskom víne ho Frank pozval dole do pivnice, aby si pozrel jeho myši. Jeden obzvlášť veľký čierny kus zamieril priamo k členkom neistého návštevníka. „Dávajte si pozor! Hryzie!“, zakričal Buckland a hodil na zviera vrece. Napriek silnému znechuteniu cítil Cooper obdiv k hostiteľovým vedomostiam a k zábavnému spôsobu rozprávania o jeho zvieracích miláčikoch. Naliehal na Bucklanda, aby svoje pozorovania zapísal a sľúbil mu, že pre jeho dielo nájde vydavateľa. Bucklandov fascinujúci článok o myšiach sa následne naozaj objavil v magazíne *Bentleyove rozmanitosti* a stal sa medzníkom v histórii prírodovedy. Nikto iný totiž dovtedy takýmto prevratným spôsobom

o zvieratách nepísal a toľôž už nie o hlodavcoch. Uvedený článok sa nakoniec stal prvým z početného radu ďalších textov, neskôr súhrnne publikovaných v knihe *Kuriozity histórie prírody*, ktorá sa stala bestsellerom 19. storočia

Orol na omši

Bucklandov dom, postavený v regentskom slohu, stál neďaleko Eustonskej stanice, dnes využívanej ako súčasť Kráľovského lekárskeho internátu. Bolo to veľmi chaotické miesto – ani nie tak domov, ako skôr zverinec. Deti sa v ňom mohli šplhať na ohrady a zízať na obrov a trpaslíkov, ťahať za vlasy cirkusové kreatúry a naháňať lunaparkové postavičky pozývané na klasický britský čaj o piatej zarovno s vedcami a politikmi. Buckland si navyše veľmi obľúbil aj svetoznáme siamské dvojčatá Changa a Enga. Obývačka v jeho dome vyzerala ako súkromná zoologická záhrada. Úplne voľne tu žili opice, ktoré spôsobovali nesmierne škody a pohrýzli úplne každého, kto sa priblížil. Buckland ich však vrúcne miloval a nedal na ne za žiadnu cenu dopustiť. Tento excentrický prírodovedec s nimi sedával pri kozube. Večer dostávali pohár piva a v nedeľu portské víno. Po písacom stole sa mu prehánali potkany a okolo domu pobehoval mungo. V epicentre tejto džungle nízky a mocne stavaný Buckland (oblečený do starej flanelovej košele a nohavíc s krátkymi trakmi vyťahnutými až pod pazuchy) koncipoval vedecké rozpravy, poľahoval z tučnej cigary, na hlave mal pinč a keďže nenávidel akékoľvek topánky, tak väčšinou chodil bosý.

Malý dvor medzi jeho domom a záhradou miestneho kanonického združenia sa premenil na miniatúrnu zoologickú záhradu, osídlenú okrem opíc dokonca aj malým medveďom menom „Ťuk“, šakalom a orlom. Cirkevní hodnostári nad týmto osadenstvom privierali oči až do chvíle, kým sa orol rozhodol zúčastniť bohoslužieb o ôsmej hodine rannej. Obrovský dravý vták si totiž cestu do kostola našiel práve v okamihu, keď interiérom znelo „TeDeum.“ Dekan zostal stáť ako prikovaný, zatiaľ čo Bucklandov orol s hrozivým škrekom pokračoval v lietaní, aby sa následne usadil v jednom výklenku.

Francisov rodinný život bol veľmi šťastný. Jeho manželka Hannad lásku k zvieratám zdieľala spolu s ním a často ošetrovala malé, choré, tvory z londýnskej ZOO. Jedným z jej pacientov bolo i veľmi maličké a vzácne prasiatko z Južnej Afriky. Bucklandovcom sa ho podarilo vychovať, ale keď vyrástlo, stalo sa veľmi nespútané. Jeho obľúbeným husárskym kúskom bolo v tichosti sa dostať počas obeda pod jedálenský stôl a pri prvej možnej príležitosti s ním na chrbte odklusať preč. Navyše, čím bolo prasa väčšie, tým častejšie sa stávalo, že sa niekde v dome zakliesnilo a nebolo ľahké ho oslobodiť. Jedného večera sa na jeho chrbte ocitol aj istý veľavážený cirkevný hodnostár i so svojou stoličkou, na ktorej sedel a prasa ho odnieslo späť k dverám jedálne, čo malo za následok, že zúrilo nad znevážením vlastnej dôstojnosti. Prasa (ako jedno z mála) muselo z domu zmiznúť.

Rezne z pantera a pečená žirafa

„Na obed som mal varenú zmižu,“ poznamenal si veselo do denníka lekár a prírodovedec Frank Buckland, pričom vo svojich pamätiach vzápätí pokračoval, keď dodal, že si pripravil aj polievku zo slonieho chobotu. Na jeho veľké sklamanie však následne zistil, že i napriek niekoľkodňovému vareniu sa ukázalo, že chobot je stále príliš tuhý, než aby sa dal jesť. Inokedy ho priatelia, ktorých pozval na večeru, prichytili pri horúčkovitých prípravách obrieho pikantného pirohu plneného kúskami nosorožca. Hostia museli po skonzumovaní uvedenej netradičnej špeciality uznať, že mäso nosorožca chutí ako nesmierne staré, veľmi výživné hovädzie. Vo všeobecnosti platí, že obed s pozoruhodným gurmánom Bucklandom bol zážitok na celý život. Pri svojej neustálej zvedavosti a neuveriteľne silnom žalúdku dokázal ochutnať a zjesť takmer čokoľvek. Potravinami ho zásobovala londýnska ZOO. Raz získal vzácnu korisť – donútil jej zamestnancov vykopať zdochnutého pantera. Takto mohol svoj príšerný jedálny lístok rozšíriť o rezne z tejto mačkovitej šelmy. Rovnako tak jasal od radosti keď vyhorela žirafia stajňa, pretože konečne mal možnosť ochutnať pečenú žirafu.

Spoločnosť pre aklimatizáciu zvierat

Hoci sa Buckland stal známym chirurgom londýnskej Nemocnice svätého Juraja a zároveň aj asistentom lekára kráľovskej gardy, stále viac a viac zo svojho času venoval prírodným úkazom zo sveta fauny. O jeho články bol nesmierny záujem a navyše o prírode občas aj verejne prednášal. Zapojil sa i do jedného z najvýstrednejších plánov, aký bol kedy v období viktoriánskeho Anglicka vymyslený – stal sa zakladajúcim členom Spoločnosti pre aklimatizáciu zvierat. Išlo o projekt, ktorý nekonvenčným spôsobom reflektoval na vtedajšie aktuálne trendy vývoja britskej spoločnosti. Rýchlo sa zväčšujúca viktoriánska populácia potrebovala nové a lacnejšie zdroje mäsa. Otázka odrazu znela: Prečo nezaplniť veľké britské parky kengurami, jakmi a bizónmi? Hneď ako sa aklimatizujú, môžu byť predsa zdrojom šťavnatých rezňov úplne pre každého. V praxi sa však uvedené predstavy ukázali ako odrhnuté od reality. Napríklad taká kapibara (najväčší hlodavec na svete) sa dala vychovať relatívne rýchlo, ale napriek tomu zrejme nebola moc chutná. S veľkým úsilím a s ešte väčšími nákladmi boli z čínskeho Šanghaja do Veľkej Británie dovezené čínske ovce, ale ani ich chov sa nepodaril.

Bucklandovo menu pri príležitosti výročného obedu vyššie uvedenej aklimatizačnej spoločnosti však všetkých prítomných ohromilo. Zahŕňalo kengurie mäso, divé prasa a pečeného juhoamerického vtáka. Členovia spoločnosti prežúvali gargantuovskú hostinu dve a pol hodiny, ale nie všetci duseného tripanga či japonskú morskú uhorku ocenili. „Hovorí sa, že je to najšťavnatejšie a najchutnejšie jedlo, úplne podobné zelenému korytnačiemu tuku,“ predniesol Frank Buckland v radostnom očakávaní. Ale v priebehu slávnosti musel aj on pripustiť, že ide o niečo celkom nechutné.

Odkaz lososom

V roku 1861 sa Bucklandovi podarilo odchovať prvého ostričza riečneho a tak začala jeho nová kariéra, pri ktorej zostal až do konca svojho života – veľkochov rýb. V dome na Albany Street vybuďoval chovnú stanicu a rád zdôrazňoval, že iba vo svojej vlastnej kuchyni doslova „na kolene“ vyšľachtil 30 000 lososov. A keďže táto rozumná ryba má vo zvyku vracat' sa na miesto svojho zrodzenia, žartoval, že z toho raz vznikne obrovský problém. Buckland však vynaložil veľa osobných finančných prostriedkov aj na vybudovanie Múzea rýb v South Kensingtone, ktoré navštívila i samotná britská kráľovná Viktória. Panovníčka monumentálneho britského impéria bola týmto zážitkom tak ohromená, že Bucklanda pozvala na návštevu do svojho sídla vo Frogmore.

V roku 1867 bol Frank Buckland, na svoju obrovskú radosť, vymenovaný inšpektorom lososieho rybárstva Jeho Veličenstva britskej kráľovnej Viktórie. Kontrola stavu všetkých riek mu umožnila cestovať po celej krajine a uistiť sa, že losos v rámci svojho putovania k moru zdolá všetky prekážky vytvorené človekom. Tam, kde to bolo nevyhnutné, Buckland prikázal na pomoc lososom vybudovať „lososie rebríky“, ktoré mali ich plavbu uľahčovať. Na jednom obzvlášť komplikovanom mieste dokonca zanechal lososom správu s vlastnoručným textom: „V súčasnosti tadiaľto nevedie cesta. Plávajte po prúde, na prvej križovatke odbočte doprava a tam nájdete ľahšiu trasu bez nevyhnutnosti skákania.“

Bucklandova robustná fúzatá postava bola veľmi dobre známa na všetkých železničných staniaciach. Precestoval krížom krážom celú Veľkú Britániu vlakom a tak prenikavo zapáchal rybacinou, že vo vagóne sedel vždy sám. On osobne sa pritom o vlastné pohodlie príliš nestaral. Rok čo rok sa so stoickým pokojom brodil ľadovými riekami, vlastným hrudníkom skúmal silu ich prúdu, staval lososie prechody a zbieral rybie násady pre svoje chovné účely. V zime sa vždy celý natrel olejom na vlasy a obliekol si nepremokavý oblek, ktorý však takmer vždy zamrzol a visel na ňom ako brnenie.

Svedok vlastnej operácie

V januári 1878 poslala vláda Nového Zélandu do Londýna naliehavú požiadavku ohľadom zvláštnej zásielky lososieho poteru. Sezóna trenia rýb už síce uplynula, ale Buckland aj napriek tomu cestoval od rieky k rieke a dlhé hodiny denne stál v ľadovej vode, bez toho aby si všimol všadeprítomný poletujúci sneh. Odchádzajúci parník síce stihol včas, ale jeho úsilie sa nakoniec ukázalo byť príliš veľkou výzvou aj pre jeho statnú telesnú konštrukciu. Výsledkom toho bola astma a zápal pľúc, kvôli čomu musel zanechať všetky ďalšie exteriérové práce. Keď na jeho pľúcach vznikol edém a lekári mu navrhli operáciu, odmietol chloroform len preto, že chcel celý zákrok vykonávaný na ňom samotnom sledovať pri plnom vedomí.

Frank Buckland mal len 54 rokov, keď 19. decembra 1880 zomrel. Vlastnú smrť predvídal a čakanie na svoj skon ešte stihol okoreniť charakteristickým humorom. V testamente totiž uviedol nasledujúce slová: „Boh je dobrý, tak dobrý k malým rybkám. Neverím, že by pripustil, aby ich inšpektor nakoniec stroskotal. Vydávam sa na dlhú cestu, na ktorej, domnievam sa, uvidím obrovské množstvo kuriózných živočíchov. A na túto cestu sa

musím vydať sám.“

Predseda Pedagogického klubu humanitných predmetov v 1. polroku školského roka vypracoval (a s členmi svojho klubu následne prekonzultoval) viac ako 70 poznámok z viacerých učebných látok naprieč tematickými plánmi vyučovacieho predmetu dejepis, ktoré boli v rámci uvedeného predmetu pravidelne využívané ako učebný materiál pre študentov všetkých ročníkov štvorročného i osemročného gymnaziálneho štúdia v Púchove. Na ukážku pripájame niekoľko príkladov:

STAROVEKÝ RÍM

- ❖ **Apeninský polostrov** – priaznivejšie podmienky ako v Grécku (rieky Pád, Tiber)
 - ❖ **pestrá zmes národov**: Sardovia, Sikáni a Ligurovia
 - ❖ od 12. storočia pred Kristom – **italické kmene**
 - ❖ okrem nich: **Gréci, Kelti a Etruskovia**
- ❖ **Grécka kultúra výrazne ovplyvňovala Etruskov a neskôr aj Rimanov**
 - ❖ grécke osady: **Syrakúzy, Messana, Tarent (Sicília), Kýmé, Neapol**

ETRUSKÁ CIVILIZÁCIA

- pred Etruskami Itáliu obývali 1. kmene Italikov cca 2000 p.n.l. (Umbrovia, Sabíni, Latíni – podľa nich názov Latinčina), indoeurópsky pôvod, pastieri
- Etruskovia cca 1000 p.n.l.**(severozápadné Apeniny, Etrúria) ich **pôvod neznámy** (Rimania ich nazývali Tusci – Toskánsko)
 - zakladali **federácie mestských štátov** (Caere, Veji, Tarquinia, Bologna, Pompeje...)
 - **v čele štátov stáli králi, neskôr volení úradníci**
 - usporadúvali **verejné hry** (predchodkyne gladiátorských zápasov)
 - **od Grékov prebrali božstvo a písmo**(písali sprava doľava)
 - **etruský jazyk: dodnes nerozlúštený**
- stavali **pohrebné mestá Nekropoly**, používali **sarkofágy**, **veštili z vnútorností zvierat**
 - **vrcholný rozmach 7. až 6. st. p.n.l.**
- **posledné etruské mesto Volsýnia bolo pokorené Rimanmi v roku 265 p.n.l.**

ETRUSKÉ HOSPODÁRSTVO

- **sústava podzemných kanálov**
- **pestovanie obilia a vinnej révy**

ETRUSKÉ UMENIE

- ★ **silný vplyv gréckeho umenia**

★ steny hrobiek mŕtvych: **fresky (výjavy z trójskej vojny a gréckej mytológie)**

★ etruskí kováči: **Kapitolská vlčica**

- Kapitolská vlčica – vytvorili ju Etruskovia v 5. storočí p.n.l., postavičky Romula a Rema boli dorobené až v 16. storočí

VZNIK MESTA RÍM PODĽA LEGENDY

Rímska legenda (Titus Livius):

Pastierov na území mesta Rím zjednotili bratia Romulus a Rémus, pochádzajúci z kráľovskej rodiny. Ich predkom bol údajne samotný Aeneas, ktorý spolu s rodinou ušiel z horiacej Tróje. **Romulus a Rémus založili v roku 753 pred Kristom mesto Rím** a viedli spor o to, po kom bude mesto pomenované. Spor mali rozhodnúť bohovia. Najprv vraj prišlo veštecké znamenie Removi: 6 supov. Keď už ohlásili toto znamenie, ukázal sa Romulovi dvojnásobný počet supov. Romulus potom svojho brata zabil. Tým sa vraj začali dejiny mesta, ktoré sa premenilo na najväčšiu ríšu staroveku.

VZNIK MESTA RÍM V SKUTOČNOSTI

→ „Večné mesto“ Rím vzniklo spojením niekoľkých staroitalských dedín postavených na 7 vrškoch nad riekou Tiberv roku **753 p.n.l.**

→ pri zrode Ríma stáli aj Etruskovia => poslední traja panovníci v rímskej kráľovskej dobe boli etruského pôvodu

ROZDELENIE RÍMSKYCH DEJÍN – RÍMSKE DEJINY DELÍME PODĽA SPÔSOBU VLÁDY

- **Kráľovstvo:** vládne kráľ, **Republika:** vládajú ľud, **Cisárstvo:** vládne cisár
 - **Rímske kráľovstvo**
 - 753 - 510 p.n.l.
 - **Rímska republika**
 - 510 - 27 p.n.l.
 - **Rímske cisárstvo**
 - 27 p.n.l. - 395 n.l.

VZNIK MESTA RÍM V SKUTOČNOSTI

→ „Večné mesto“ Rím vzniklo spojením niekoľkých staroitalských dedín postavených na 7 vrškoch nad riekou Tiberv roku **753 p.n.l.**

→ pri zrode Ríma stáli aj Etruskovia => poslední traja panovníci v rímskej kráľovskej dobe boli etruského pôvodu

ROZDELENIE RÍMSKYCH DEJÍN – RÍMSKE DEJINY DELÍME PODĽA SPÔSOBU VLÁDY

- **Kráľovstvo:** vládne kráľ, **Republika:** vládajú ľud, **Cisárstvo:** vládne cisár
 - **Rímske kráľovstvo**
 - 753 - 510 p.n.l.
 - **Rímska republika**
 - 510 - 27 p.n.l.
 - **Rímske cisárstvo**
 - 27 p.n.l. - 395 n.l.

KRÁĽOVSKÝ RÍM (753 p.n.l. – 510 p.n.l.)

- na čele **KRÁL** (bolo ich 7)
- **SENÁT**: poradný orgán, v podstate rada starších - aristokrati
- najmenšou spoločenskou jednotkou bola **RODINA** (manželia, deti a všetko služobníctvo)

KRÁL (REX)

- stál na čele štátu, bol vládca a najvyšší kňaz, bol volený
- poslední 3 králi boli Etruskovia (konkrétne Tarquiniovci)
 - v Ríme vládlo 7 kráľov

kúrijný snem

→ prijímal rozhodnutia kráľa; jedna kúria (obyvatelia Ríma sa delili na kmene a tie na kúrie - skupiny rodín) m hlas

- symbolmi moci u Etruskov, ktoré prevzal Rím a používal ich počas celej existencie, bol **zväzok prútov so zat'atou fascis, kráľovské žezlo, kráľovský trón a tóga**

PATRICIOVIA

- potomkovia rodovej aristokracie
 - vlastníci veľkej pôdy
 - rozhodujú o záležitostiach v štáte

PLEBEJCI

- ❖ široká vrstva roľníkov a remeselníkov
- ❖ nemajú takmer žiadne politické práva

Bezzemkovia

- (proletári - "proles"=potomok)
- slobodní nemajetní ľudia bez občianskych práv
- nemali žiaden majetok, mohli však mať deti (proles)
 - nemohli byť v armáde

Otroci

- servi
 - boli neplnoprávni, osobne neslobodní
 - nemali ani slobodu, ani majetok, ani deti
 - v spoločnosti boli považovaní za niečo ako vec
- do otroctva sa človek mohol dostať tým, že sa veľmi zadĺžil

RÍMSKI KRÁLI

Romulus, NummaPompilius, TullusHostilius, AncusMarcius, TarquiniusPriscus,

ServiusTullius, TarquiniusSuperbus

- ★ v Ríme silný vplyv Etruskov
- ★ TarquiniusPriscus

- Rím nadobudol vzhľad etruského mesta – široké ulice, odvodňovací kanál (Cloaca Maxima)

Reforma SERVIA TULLIA

- rozdelil obyvateľov do 5-tich majetkových tried a podľa toho odstupňoval ich politické práva
 - najbohatší mali najviac práv, ale aj povinností

Posledným rímskym kráľom bol TARQUINIUS SUPERBUS (Spupný)

→ nastolil krutovládu

→ obyvatelia Ríma sa proti nemu búrili pretože zneužíval svoje postavenie a nútil ich pracovať na verejných stavbách roku 510 pred Kr. ho z Ríma vyhnali a zaprisahali sa, že kráľ im už vládnuť nebude....

→ Rím sa zbavil etruskej nadvlády

→ koniec kráľovstva v Ríme

RÍMSKA REPUBLIKA (510 p.n.l. – 27 p.n.l.)

RES PUBLICA – „VEC VEREJNÁ“

➤ Na čele Rímskej republiky stáli:

○ **2 KONZULI** (úradníci, najvyšší vojenský veliteľia, správcovia aj sudcovia) – volení na jeden rok

■ pomáhalo im **12 LIKTOROV** (sluhovia, ktorí nosili symbol konzulov – „fascies“ zväzky prútov so zaťaťou sekerou)

○ **PRÉTORI** pomáhali v súdnictve

➤ **KVESTORI** – mali na starosti **financie**

➤ **EDILOVIA** – zabezpečovali **bezpečnosť v Ríme**

➤ **CENZORI** – volení **každých 5 rokov** – zostavovali **zoznam senátorov**

➤ **pri mimoriadnych udalostiach alebo v čase vojny stál na čele štátu DIKTÁTOR** (neobmedzená právomoc i vo vojenskej oblasti, maximálne na 6 mesiacov)

➤ **300 ČLENNÝ SENÁT** (zo slova senex – stariec) – zbor **vážených občanov** – patricijovia – radili konzulom

➤ všetky úrady boli **neplatené (len čestné)**

➤ **občania Rímskeho štátu sa delili na PATRICIOV a PLEBEJCOV** – Počas rímskej republiky mali medzi sebou rozdiel. **Patricijovia boli najbohatšími obyvateľmi**. Vlastnili rozsiahle pozemky na ktorých pracovali otroci. Zastávali najvyššie funkcie a rozhodovali o politických záležitostiach. **Plebejci boli chudobní**, mali len malé pozemky na ktorých sami pracovali. Vyhnutím z Ríma ak tiež nebudú mať zastúpenie v senáte a nakoniec aj naozaj na nejaký čas odišli (tzv. **RÍMSKA SECESIA**). Po pádom chýbali sily na prácu aj v armáde a tak privolili, že v senáte bude plebejcov zastupovať človek zvaný **TRIBÚN LUDU** s právom vetovať (zakazovať) rozhodnutia konzulov i senátu, ak by boli namierené proti plebejcom. **V roku 449 p.n.l. si plebejci vynútili spísanie ZÁKONOV 12 TABÚL**, ktoré boli rovnaké pre obe spoločenské vrstvy a verejne prístupné (deti v škole učili naspamäť). **V 3. storočí p.n.l. vznikla tzv. rímska NOBILITA** (vrstva vplyvných Rimanov utvorená zmiešaním patricijov a plebejcov).

➤ v čase kráľovstva bol Rím len malým mestským štátom, **v čase republiky už má významné postavenie nielen v Itálii, ale aj na iných územiach**

➤ **vít'azstvo nad susednými kmeňmi Samnitov**

○ grécke osady tiež kládli odpor, ale aj tzv. Tarent'ania porazení, hoci pôvodne vyhrali (**Pyrhovo víťazstvo za cenu obrovských ťažieb**) – Rím ovládol Itáliu

➤ Rímska republika sa riadila **politikou „DIVIDE ET IMPERA“** (rozdeľuj a panuj) – spojenecké zmluvy, zakladanie provincií, do ktorých posielali rímskych osadníkov

PÚNSKE VOJNY (264 p.n.l. – 146 p.n.l.)

RÍMSKA REPUBLIKA VS. KARTÁGO(založené v roku 814 p.n.l. na severe afriky – dnešné Tunisko)

- spor o Stredomorie, obilne úrodný ostrov Sicília a v druhej etape vojen aj o Hispániu(mesto Saguntum)
- kartáginský vojvodca HANNIBAL(277 p.n.l. – 183 p.n.l.) prešiel so svojim vojskom aj so slonmi cez Alpy
- Rimania porazení pri TRASIMENTSKOM JAZERE 217 p.n.l. a v bitke pri KANNÁCH 216 p.n.l. (najväčšia porážka v rímskych dejinách)
 - Hannibal mal voľnú cestu na Rím (212 p.n.l. „Hannibalanteportas!“ – Hannibal pred bránami)
 - Rimania medzitým zmobilizovali vojsko a vypravili ho do Hispánie a neskôr aj do samotnej severnej Afriky
 - BITKA PRI ZAME(dnešné Tunisko)202 p.n.l. – Hannibal porazený PUBLIOM COPRNELIOM SCIPIOM(zvaný Anibal). Hannibal ušiel do exilu a neskôr sa otrávil. V neskorších rokoch 149 – 146 p.n.l. nastalo úplné zničenie Kartága a jeho mesto bola Rimami posolená, aby už na nej nikdy ani len tráva nerástla.

KRÍZA RÍMSKEJ REPUBLIKY

- ❖ Púnske vojny mali dopad aj na civilné obyvateľstvo – schátranie majetku (keď sa Rómani vrátili z vojen zistili, že ich pozemky zabrali veľkostatkári alebo že úplne spustli) – vznikla vrstva Bezzemkov, o ktorých sa musel starať štát
- ❖ nespokojnosť obyvateľstva sa pokúsili vyriešiť Tribúni ľudu a bratia TIBERIUS A GAIUS GRACCHOVCI – n
odhlasovať zákon, podľa ktorého sa mala bezzemkom rozdeliť štátna pôda
- ❖ vysoká šľachta a veľkostatkári boli rezolútne proti tomu – Tiberius zabitý, Gaius spáchal samovraždu
- ★ nepokoje sa objavili aj v radoch otrokov – veľké otrocké povstania, najznámejšia bola Vzbura gladiátorov – Spa
povstanie 73p.n.l. – 71 p.n.l.

SPARTAKOVO POVSTANIE 73p.n.l. – 71 p.n.l.

V meste Capua sa vzbúrili otroci/gladiátori. Niekoľko mužov pod vedením tráckeho otroka Spartaka ušlo na Vezuv. Otroci a otroci, ktorí ich mali priviesť späť, zmocnili sa ich zbraní a vytvorili vojenský oddiel. Postupne sa k nim pridávali ďalší, až ich bolo desať tisíc. Táto armáda niekoľkokrát porazila rímske vojsko. Otroci pôvodne plánovali, že prejdú na sever Itálie, prekročia ju a idú do svojich domovov. Keď sa však dostali na Sever Itálie z neznámych dôvodov sa ešte raz obrátili na Juh Itálie a chceli sa dostať na ostrov Sicília. Zaplatili pirátom za prepravu po mori, ale tí ich podviedli. Rimania ich obkľúčili. Povstalci boli úplne porazení.

- V boji zomrelo 60 000 vzbúrencov a asi 6 000 dal Crasus ukrižovať pozdĺž cesty Via Appia z Capuy do Ríma

OBČIANSKA VOJNA – OPTIMÁTI VS. POPULÁRI

- proti sebe 2 spoločensko-politické skupiny: OPTIMÁTI (bohatá aristokracia) vs. POPULÁRI (zástancovia reforiem)
- POPULÁROV viedol GAIUS MARIUS – Významný veliteľ a bývalý konzul. Rozhodol, že do vojska bude prijímaný každý vojak, bez ohľadu na majetok. Všetci vojaci dostávali od štátu žold, výzbroj a výstroj a po skončení vojenskej služby /trvala asi 16 rokov/ sa mohli usadiť na pôde, ktorú dostali od štátu.
- OPTIMÁTOV viedol LUCIUS CORNELIUS SULLA – Pochádzal z aristokratickej rodiny. Výrazne obmedzil úlohu tribúnov ľudu a prenasledoval populárov. Ku koncu svojho života sa stal diktátorom v Ríme.
- Sulla sa násilím zmocnil Ríma, ale po jeho nútenom odchode Gaius Marius vypísal tzv. Proskripcie (zoznam nepohodlných)
- keď sa Sulla vrátil, podmanil si znova Rím a nechal sa vyhlásiť za Diktátora, ale po krátkej vláde

PRVÝ TRIUMVIRÁT (POMPEIUS, CRASSUS, CAESAR) 60 p.n.l.

GNAEUS POMPEIUS bol výborný veliteľ, preslávil sa vo viacerých vojnách. Nezískal však od senátu žiadne významy a preto sa cítil ukrižovaný. MARCUS LICINIUS CRASSUS sa vyznamenal pri potlačení Spartakovho povstania a bol obrovským majetkom, ktorý získal pri sullovských proskripciách. CAESAR bol konzul, ktorý sa vyznamenal najmä bojom v Galii (napísal napr. Zápisky o vojne Galskej)

KONFLIKT TROCH MUŽOV

- ★ Pompeius a Crassus sa tiež stali konzulmi a po skončení úradu si nechali správu provincií
- ★ Spojenectvo čoskoro skončilo – Crassus zahynul a Pompeius sa začal zblížovať so senátom
- ★ 49 p.n.l. prekročil Caesar riečku Rubikon a s armádou sa vydal na Rím („Kocky sú hodené“ – „Ale iacta est“)
- ★ Pompeius nakoniec zavraždený v Egypte

GAIUS IULIUS CAESAR (100 – 44 p.n.l.)

- ❖ pochádzal z aristokratickej rodiny
- ❖ po tom ako sa nechal **menovať doživotným diktátorom**, uskutočnil viaceré reformy politického života
 - ❖ **zakladal kolónie**, do ktorých sa sťahovali chudobní občania
 - ❖ **najchudobnejším v Ríme rozdával obilie**
- ❖ nechal postaviť niekoľko významných budov a **uskutočnil reformu kalendára**, ktorý sa pod menom juliánsky kalendár používal až do 16. storočia
 - ❖ Caesarova moc **prekážala niektorým senátorom**, ktorí sa snažili o obnovu tradičnej republiky
 - ❖ Caesar si politicky i hospodársky **podmanil upadajúci Egypt** (ponechal mu však jeho samostatnosť)
 - ❖ **na trón dosadil dedičku trónu z rodu Ptolemaiovcov Kleopatru** (porodila Caesarovho dediča)
- ❖ **15. marca 44 p.n.l. bol dohodaný na smrť asi šesťdesiatimi senátormi** („Aj ty Brutus“ – „Et tu Brutus?“)

DRUHÝ TRIUMVIRÁT (LEPIDUS, MARCUS ANTONIUS, OCTAVIUS) 43 p.n.l.

Octavius (synovec Caesara a dedič), Marcus Antonius (vojenský veliteľ, ujde do Egypta, stane sa milenc Kleopatry), Lepidus (jazydecký veliteľ) – po smrti Lepida nastal mocenský spor medzi Octaviom a Marcom Antoniom

- Antonius s Kleopatrou porazení v námornej bitke pri Actiu v roku 31 p.n.l., obaja potom spáchajú samovraždy
- 30 p.n.l. Egypt ako pripojený ako nová rímska provincia
- 27 p.n.l. Octavius nastoluje cisárstvo (cisár Augustus – vznešený)

KONIEC RÍMSKEJ REPUBLIKY!

ZAČIATOK RÍMSKEHO CISÁRSTVA!

RÍMSKE CISÁRSTVO (27 p.n.l. – 395/476 n.l.)

AUGUSTUS (OCTAVIUS) 27 p.n.l. – 14 n.l.

- zvolený za 1. občana štátu (po latinsky Princeps inter pares – Prvý medzi rovnými – vládla 1. občana) a to sa nazývalo **PRINCIPÁT**
 - bol najvyšším veliteľom armády
 - spravoval provincie

- dostal **doživotné konzulské pocty**
- **predsedal senátu, vydával edikty** (listiny)
- **bol najvyšším kňazom** (pontifex maximus)
- používal **titul imperátor** a senát mu udelil aj **titul Augustus** (vznešený, požehnaný)
 - **založil Prétoriánsku gardu** (osobná stráž cisárov)
 - **podporoval chudobných** (rozdeľoval obilie a peniaze)
 - organizoval **gladiátorské hry**
- **9 n. l. – bitka v Teutoburskom lese – Rimania utrpeli porážku od Germánov**
 - **za jeho vlády sa narodil Kristus**
- po jeho smrti nastúpil na trón syn jeho manželky Tiberius

Rímske provincie za vlády Octaviána:

- **Panónia** (Maďarsko, Juhoslávia)
- medzi stredným Dunajom a Sávou
- **Norikum** (Rakúsko, Švajčiarsko)

ŠIALENÍ CISÁRI (IULSKO-CLAUDIOVSKÁ DYNASTIA)

TIBERIUS (14 – 37)

- zaviedol teror
- bol lakomý
- prvý z Rimanov **vstúpil na územie Slovenska**
- odišiel z Ríma na ostrov Capri, kde bol zavraždený

CALIGULA (37 – 41) („Čizmička“)

- ★ mal **sadistické sklony**
- ★ od detstva ho obliekali do vojenských šiat a dávali mu čizmy
- ★ zaviedol **teror** (prensledoval senátorov, odsúdencom konfiškoval majetok)
- ★ **zavraždený pretoriánmi**

CLAUDIUS (41 – 54)

- bol **koktavý a krívajúci**, ale vzdelaný
- **napísal dejiny Etruskov a Kartága**
- dal vybudovať **vodovody**
- **získal nové provincie** (Británia, Mauretánia)
- dal vybudovať **na strednom Dunaji opevnenia Vindobona** (Viedeň) a **pevnosť Karnuntum** (hranice so Slove
- ◆ Dunaj sa stal prirodzenou súčasťou rímskej hranice – **Limes Romanus**
- jeho 2. manželka Agrippina ho otráвила hričami pri večeri a na trón sa dostal jej syn Nero

NERO (54 – 68)

- jeho **vychovateľom bol filozof Seneca**
- keď sa stal cisárom mal len 15 rokov
- mal **psychické a sexuálne úchylky**
- dal vybudovať **novú rezidenciu – Zlatý dom** – odčerpávanie štátnych financií
- dal zabiť svoju matku Agrippinu
- **v roku 64 dal údajne podpáliť Rím** (obvinení boli kresťania) aby získal inšpiráciu k básnickej tvorbe

- za jeho vlády boli popravení sv. Peter a sv. Pavol
 - svoju 1. manželku poslal do vyhnanstva
- druhú manželku, ktorá s ním čakala dieťa, kopol a ona potratila
 - **senát ho vyhlásil za nepriateľa rímskeho ľudu**
- pred tým ako spáchal samovraždu povedal: „Pozrite sa ako umiera umelec“

FLAVIOVSKÍ CISÁRI

VESPASIÁNUS (69 – 79)

- ❑ v roku 66 vypuklo v Júdei Židovské povstanie, ktoré úspešne potlačil
 - ❑ podporoval obchod a remeslo
 - ❑ začal s výstavbou Kolosea

TITUS (79 – 81)

- ❑ dal zničiť Jeruzalem
- ★ za jeho éry došlo 24. augusta 79 k výbuchu sopky Vezuv
- ★ dal zbúrať Jeruzalemský chrám

DOMITIÁNUS (81 – 96)

- druhý Vespasiánov syn
- zaviedol režim úplnej samovlády
- žiadal, aby ho nazývali „Pánom“ (po latinsky Dominus)
- **prenasledoval senátorov, aby skonfiškoval ich majetok**
- bol zavraždený pretoriánmi

ADOPTOVANÍ CISÁRI (ZLATÝ VEK RÍMA)

TRAJÁN (98 – 117)

- Počas jeho vlády zaznamenala Rímska ríša najväčší územný rozmach (prvý a posledný raz mala pod svojou všetky územia okolo Stredozemného mora)
 - zaviedol systém kurátorov – revízorov pre jednotlivé oblasti a mestá
- 1/3 majetku senátorov nariadil odovzdať stredným a malým vlastníkom pôdy
 - znižil daňovú povinnosť
 - zriadil štátne fondy na podporu sirôt
 - adoptoval si budúceho cisára Hadriána

HADRIÁN (117 – 138)

- ❖ vydal zbierku zákonov Večný edikt
- ❖ vzdal sa území v Mezopotámii, ktoré dobyl Trajánus
- ❖ v Británii dal vybudovať Hadriánov val, ktorý oddeľoval Rímsku ríšu od barbárskej časti Británie
- ❖ pozdĺž Dunaja dal vybudovať systém opevnení vojenských táborov a strážnych veží – Limes Romanus, l prechádzala cez územie Slovenska (Rusovce, Devín, Stupava, Cífer, Pác, Iža, Bratislavský hradný kopec, Milanov

MARCUS AURELIUS (161 – 180)

- ríša bola ohrozená Parthmi a germánskymi kmeňmi – vypukli Markomanské vojny (166 – 180)

◆ Markomani sídlili v Čechách, Kvádi sídlili na Slovensku

→ v rokoch 172 – 173 prenikli rímske vojská vedené Marcom Aureliom na územie Slovenska

▶ pamiatka – nápis na Trenčianskej skale z roku 179 – obsahuje informáciu: „V tábore Laugaricio (Trenčín) tábo pomocná légia, ktorej velil legát Valeriánus Maximiliánus.“

→ Marcus Aurélius napísal na brehu Hrona úvodnú kapitolu svojho filozofického diela „Myšlienky k sebe sam“
→ 17. marca 180 zomrel vo Vindobone (Viedni) na mor

COMMODUS (180 - 192)

- syn Marca Aurelia
- nerestník a tyran
- uzavrel mier s Germánmi (koniec Markomanských vojen/)
- v roku 192 bol zavraždený pretoriánmi

SEVEROVSKÁ DYNASTIA (ÚPADOK RÍMA)

SEPTIMUS SEVERUS (193 – 211)

veliteľ armády

- po jeho smrti obdobie politickej, spoločenskej, hospodárskej a morálnej krízy
 - nedostatok otrokov
- vzniká tzv. Kolonát – prenajímanie pôdy slobodným roľníkom – kolónom
 - inflácia rímskych mincí (boli nahradené naturáliami)
 - pustnutie obchodných ciest
 - hospodársky rozkvet provincií na úkor Itálie a Ríma
 - snahy provincií osamostatniť sa
 - boje o trón (vystriedalo sa 28 cisárov)
- neustále útoky barbarských kmeňov (začala sa barbarizácia armády)

DOMINÁT (NESKORÉ CISÁRSTVO)

DIOKLECIÁN (284 – 305)

- ❖ nastolil osobnú diktatúru
 - ❖ nechal sa titulovať ako Dominus et Deus (Pán a Boh)
 - ❖ dostal sa do sporu so šíriacim sa kresťanstvom
 - ❖ zorganizoval jedno z najkrutejších prenasledovaní kresťanov
- Reformy:

→ **Tetrarchia** (vláda 4 cisárov – územné rozdelenie kompetencií)
→ 4 rozdelenie ríše na 12 správnych jednotiek (diecéz)
→ v roku 305 sa vzdal sa trónu

KONŠTANTÍN I. VEĽKÝ (306 – 337)

- po odstúpení Diokleciána – spory o trón
- 28. októbra 312 vyhral nad Maxentiom v bitke pri Mulvijskom moste pod znamením kresťanského k
- v roku 313 vydal Milánsky edikt (zrovnoprávnenie kresťanstva s ostatnými náboženstvami v Rímskej rí)
 - v kresťanstve videl prostriedok na zjednotenie ríše
- v roku 325 koncil v Nicei (Nikaia) – sformovanie kresťanského vyznania viery
- v roku 330 nariadil vybudovanie nového hlavného mesta na mieste gréckej osady Byzantion – Konštantin
 - ani jeho reformy však nedokázali odvrátiť postupný rozpad ríše

ROZDELENIE RÍMSKEJ RÍŠE

TEODOSIUS (379 – 395)

v roku 380 sa kresťanstvo stalo jediným a štátnym náboženstvom Rímskej ríše

➤ v roku 395 pristúpil k rozdeleniu celistvej Rímskej ríše na dve časti medzi svojich synov

➤ Západorímska ríša – centrum **Ravenna** (syn Honorius), zanikla v roku 476

- Východorímska ríša – centrum **Konštantínopol** (syn Arcadius), v stredoveku premenovaná na Byzantskú ríšu zanikla až v roku 1453, keď Osmanskí Turci dobyli Konštantinopol

➤ rozdelenie ríše spôsobilo aj odlišný kultúrny vývoj – latinská vs. grécka kultúra

ZÁNİK RÍMSKEHO IMPÉRIA (476)

→ rastúce **germánske nebezpečenstvo**

→ **vnútorné rozbroje medzi vládcami dvoch rímskych štátov**

→ v dôsledku **sťahovania národov** začínajú Západorímsku ríšu ohrozovať aj **neustále nájazdy barborských kn**

◆ v roku 410 vyplienili Rím Vizigóti

→ **nebezpečenstvo Húnov náčelníka Attilu**

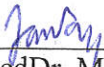
◆ odvrátené až bitkou na Katalaunských poliach v roku 451 – vojvodcom Aetiom

→ v roku 455 vyplienili Rím Vandali (tak vzniklo slovo „vandalizmus“)

v roku 476 zánik Západorímskej ríše! – vtedy **germánsky vodca Odoakar** zosadil z trónu posledného rímskeho západnej časti ríše **Romula Augustula**

BARBARKÉ KRÁĽOVSTVÁ

- na území zaniknutej Západorímskej ríše **vznikli tzv. barborské kráľovstvá**, pretože barborské kmene si tu zaklali vlastné štáty
 - Ostrogóti (Itália), Vizigóti (Pyrenejský polostrov), Longobardi (Itália), Vandali (sever Afriky) – kráľovstvá trval
 - **noví dobyvatelia ničili všetko antické**
 - **pôvodných obyvateľov vyhnali z miest a tie potom spustli => definitívne sa skončil antický svet aj antický**

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	Mgr. Juraj Jankech, PhD.
12. Dátum	26.1.2023
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	PaedDr. Miroslav Kubičár
15. Dátum	27.1.2023
16. Podpis	